

[1] Az alperes a 2008. szeptember 24-én megkötött „CHF alapú szabad felhasználású jelzáloghitelre egyenletes részletfizetéssel 6 hónapos kamatperiódussal” elnevezésű kölcsönszerződés alapján 127.337 CHF összegű kölcsönt nyújtott a felperesnek, valamint a perben nem álló adóstársának. A szerződés szerint a kölcsön folyósítása a felperesnek az alperesnél vezetett „lakossági forint bankszámlájára/deviza számlájára” egyösszegű átvezetéssel történt. A kölcsön teljes hiteldíj mutatója (a továbbiakban: THM) 8,1% volt, amely a forint devizanemben teljesített fizetések alapján, a szerződéskötés napján érvényes számlakonverziós deviza árfolyam figyelembevételével

került meghatározásra. A szerződés elválaszthatatlan részét képezte a THM számításánál figyelembe nem vett költségeket, díjak összegét, illetve becslését tartalmazó melléklet. A kölcsön éves kamatlába - a folyósítás időpontjában az alperes hirdetményében megállapított - évi 5,79% volt, melyet az alperes szerződéskötés napjára vonatkozóan tájékoztató jelleggel közölt és amely 6 hónapos kamatperiódusonként változó volt. Az alperes az évi 5,79%-os kamatlábat akció keretében állapította meg, melyet az első kamatperiódus leteltével a hirdetményében megállapított, általánosan alkalmazott (nem akciós) kamatlábra módosíthatott. Az alperes a kölcsön ügyleti kamatlábát, késedelmi kamatát kamatperiódusonként, a kamatperiódus első napjától egyoldalúan megváltoztathatta; a felperes és adóstársa számára kedvezőtlen változtatásra jogosult volt, ha a jogszabályváltozás, a bankközi hitelkamatok, a jegybanki alapkamat, az állampapírok, illetve a pénzügyi kamatok és hozamok alakulásának változásai, az infláció mértékének, a fogyasztási árindex, az alperes forrás-, illetve hitelszámla vezetési költségeinek változása, a hitelintézetek prudens működésére vonatkozó törvényi szabályok, valamint likviditási, jövedelmezőségi és eszközforrás menedzselési, jogszabályi vagy egyéb előírások ezt szükségessé tették.

A törlesztőrészlet (tőke+kamat) havonta fizetendő együttes összege 896,92 CHF volt, amely a kamatperióduson belül nem változott, az esedékessé váló törlesztéseket, törlesztőrészleteket, illetve bármilyen más pénzbeni kötelezettséget CHF-ben kellett teljesíteni. Más pénznemben való teljesítés esetén az alperes az általa, az esedékesség napján alkalmazott, a hirdetményében hivatkozott, számlakonverziós deviza eladási árfolyamon kiszámított CHF összeget fordított az éppen esedékessé vált kötelezettség teljesítésére. Az első törlesztőrészlet megfizetésének időpontja 2008. november 15-e, az utolsó törlesztőrészlet megfizetésének időpontja 2028. október 15., a törlesztőrészletek száma 240 volt.

Az alperes tájékoztatta a felperest és adóstársát a külföldi devizában történő finanszírozás általános kockázatairól, a felperes és adóstársa aláírásával igazolta, hogy ennek a finanszírozásnak a kockázatairól világos tájékoztatást kapott, a kockázati összetevőket ismeri, a kölcsönt ennek ismeretében is fel kívánja venni.

A kölcsönszerződés VIII.10. pontja rögzíti, hogy a felperes és adóstársa megismerték, megértették és tudomásul vették a megkötendő kölcsönszerződés tervezetét, a hitelbírálati díj számítási módját, a hitel prolongálásának várható költségét, a késedelmi kamat mértékét és a hitelfelmondás feltételeit, a teljes futamidőre kiszámított kamatot, a hatályos alperesi hirdetmény szerinti THM-et, számításának módját és számítása során figyelembe nem vett egyéb költségeket és várható mértékét (így különösen a közjegyzői díj és a kölcsön folyósításához megkövetelt biztosítási díj meghatározását és várható összegét). Tudomásul vették azt a tájékoztatást is, hogy a THM meghatározása a hatályos vonatkozó jogszabály, az alperes aktuális hirdetményében közzétett feltételei alapján került meghatározásra és a feltételek változása esetén mértéke módosulhat. A hitel kamatkockázatát a THM nem tükrözi és ugyancsak nem tükrözi annak árfolyamkockázatát sem.

A kölcsönszerződés VIII.13. pontja szerint a felperes és adóstársa megismerte és kötelezőnek fogadta el az alperes üzletszabályzatának, hirdetményének rendelkezéseit.

A kölcsönszerződésből eredő kötelezettségeiket illetően a felperes és adóstársa 2008. szeptember 24-én közjegyzői okiratba foglalt egyoldalú kötelezettségvállaló nyilatkozatot tett.

A szerződésszerű teljesítés elmaradása miatt az alperes a kölcsönjogviszonyt felmondta és 2013. március 28-án a közokirat záradékolásával végrehajtást kezdeményezett a felperes és adóstársa ellen.

A kereseti kérelem és az alperes védekezése

- [2] A felperes a Pp. 369.§ a) pontjára alapított keresetében az ellene indult végrehajtás megszüntetését kérte. Álláspontja szerint a kölcsönszerződés nem tartalmazza az árfolyamrést mint költséget, emiatt a régi Hpt. 213.§ (1) bekezdés c) pontjába ütközik, semmis.

A felperes a 2014. április 1-jén megtartott tárgyaláson (melyen az alperes képviselője nem volt jelen) 15/F/1. alatt előterjesztett beadványában a kölcsönszerződés érvénytelenségét a régi Hpt. 213.§ (1) bekezdés d) és e) pontjaira hivatkozással is állította, azonban az ugyanezen tárgyaláson előadott - a beadványtól eltérő - szóbeli nyilatkozatában az érvénytelenség alapjaként továbbra is kizárólag a régi Hpt. 213.§ (1) bekezdés c) pontját jelölte meg.

- [3] Az alperes érdemi ellenkérelme a kereset elutasítására irányult. Érvelése szerint deviza (nem deviza alapú) kölcsönt nyújtott a felperesnek és adóstársának, a folyósítás és a törlesztés CHF-ben történt, ezért az árfolyamrés költségként nem merülhetett fel, feltüntetésének elmaradása nem jelentheti a kölcsönszerződés érvénytelenségét.

Az első- és a másodfokú ítélet

- [4] Az elsőfokú bíróság ítéletével a keresetet elutasította. Döntését azzal indokolta, hogy a szerződő felek a szerződés tárgyát (a kölcsön összegét) CHF-ben határozták meg, a törlesztőrészeket is CHF-ben kellett megfizetni, más pénznemben való teljesítés esetén az alperes az általa az esedékesség napján alkalmazott, a hirdetményében hivatkozott számlakonverziós deviza eladási árfolyamon kiszámított CHF összeget fordít az éppen esedékessé vált kötelezettség teljesítésére. A felperes vállalta a teljesítést CHF-ben, nem volt elzárva annak lehetőségétől, hogy ebben a pénznemben teljesítsen, az ő választása volt az, hogy forintban törlesztett egy ideig. Mivel a felek devizaszerződést kötöttek, a szerződésben nem kellett feltüntetni az árfolyamrészt mint költséget, a THM-nek ezt nem kellett tartalmaznia. A felperes tisztában volt az árfolyamváltozás kockázataival.
- [5] Az elsőfokú bíróság ítélete ellen a felperes terjesztett elő fellebbezést, melyben a kölcsönszerződésnek a régi Hpt. 213.§ (1) bekezdés d) és e) pontjai szerinti érvénytelenségét is állította.

- [6] másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatta és megszüntette a felperes elleni végrehajtást.

A jogerős ítélet indokolása szerint a felperes forintszámláról teljesítette a törlesztőrészeket, ezért az alperes által alkalmazott deviza eladási és vételi árfolyamok közötti eltérésből eredő árfolyamrés megfizetése terhelte. Ennek mértékét sem a kölcsönszerződés, sem pedig az egyoldalú kötelezettségvállaló nyilatkozat nem tartalmazta, ugyanakkor azt az alperes ténylegesen alkalmazta, hiszen ennek alapján számolta el a felperes teljesítését és határozta meg CHF-ben a végrehajtani kívánt követelést. A közjegyző erre a devizanemre rendelte el a végrehajtást, ugyanakkor a végrehajtó forintösszegben tüntette fel irataiban a felperes tartozását. Az árfolyamrés kikötése a régi Hpt. 213.§ (1) bekezdés c) pontja szerint semmis, evonatkozásban a felek között megtörtént az elszámolás is, „ez a körülmény azonban nem változtat azon a tényen, ami az elrendelt végrehajtásban a végrehajtási kérelem benyújtásakor és annak elrendelésekor fennállt követelés érvénytelenségét érinti”. Az árfolyamrés kikötése részleges érvénytelenséget eredményez, a felperes azonban keresetében kizárólag a végrehajtás megszüntetését kérte, határozott kereseti kérelem hiányában a végrehajtást korlátozni nem lehet (különösen nem a másodfokú eljárásban).

Kitért a másodfokú bíróság arra is, hogy a felperes által a másodfokú eljárásban hivatkozott semmisségi okokat [rég Hpt. 213.§ (1) bekezdés d) és e) pontjait] nem vizsgálhatta, egyrészt azért nem, mert az elsőfokú bíróság kereseti kérelem hiányában ezekről nem döntött, továbbá azért nem, mert ezekkel összefüggésben nyilvánvaló semmisséget a másodfokú bíróság nem észlelt.

A felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem

- [7] A jogerős ítélet ellen - hatályon kívül helyezése, elsődlegesen az első- vagy a másodfokú bíróság új eljárásra, új határozat hozatalára utasítása, másodlagosan az elsőfokú ítélet helybenhagyása végett - az alperes terjesztett elő felülvizsgálati kérelmet.

Érvelése szerint a perbeli kölcsönszerződés effektivitási kikötést tartalmaz, hiszen a törlesztéseket, törlesztőrészeket, illetve bármilyen más pénzbeli kötelezettséget CHF-ben kellett teljesíteni. A forintban történő teljesítés a felperes részére csupán lehetőség volt, nem kötelmi kötelezettség. Elszámolt a felperessel, a felperes az elszámolást tudomásul vette, az elszámolás joghatályai beálltak, az elszámolásból az állapítható meg, hogy a tisztességtelenül felszámított összeg 0 CHF, melynek nincs kihatása a végrehajtani kívánt követelés összegére.

Ha az árfolyamrés mértéke feltüntetésének a hiánya érvénytelenséget eredményezne, ez csak részleges érvénytelenséget jelentene, hiszen ez az érvénytelenségi ok jól elkülöníthető a szerződés további részeitől, azaz ennek figyelmen kívül hagyásával a szerződés teljesíthető. A végrehajtás megszüntetésének nincs alapja, korlátozásnak lenne helye, de mivel a felek elszámoltak, a végrehajtás korlátozása sem indokolt.

Az alperes felülvizsgálati kérelmének indokait a felülvizsgálati tárgyaláson azzal egészítette ki, hogy a felperes a végrehajtó intézkedéseit a végrehajtási eljárásban kifogásolhatja, erre a végrehajtás megszüntetése iránti perben nincs lehetőség.

Hangsúlyozta: a perbeli szerződés „devizaszerződés”, a másodfokú eljárásban sem tett olyan kijelentést, hogy „deviza alapú” szerződést kötött volna a felperessel.

- [8] A felperes felülvizsgálati ellenkérelme a jogerős ítélet hatályban tartására és felülvizsgálati költségének megfizetésére irányult. Kérte az alperes kötelezését az elszámolással kapcsolatos iratanyag csatolására.

Hangsúlyozta, hogy forintszámláról teljesítette visszafizetési kötelezettségét, ezért az alperes által alkalmazott deviza eladási és vételi árfolyamok eltéréséből keletkező árfolyamrés megfizetése terhelte, ennek mértékét azonban nem határozták meg a kölcsönszerződésben, melyből következően a kölcsönszerződés teljes egészében érvénytelen, a végrehajtani kívánt követelés érvényesen nem jött létre. Az elszámolás megtörtént közöttük, ez a körülmény azonban nem változtat azon a tényen, ami az alperes követelésének érvénytelenségét érinti.

Az alperes a felmondását olyan hátralékos összegre alapította, amely téves, hiszen az árfolyamrészről eredő különbözetet is tartalmazta.

A felperes felülvizsgálati ellenkérelmének indokait a felülvizsgálati tárgyaláson kiegészítette: álláspontja szerint a Kúriának hivatalból észlelnie kellett volna, hogy a kölcsönszerződés I/4. pontjában előírt ténytanúsítvány hiánya miatt a végrehajtást nem lehetett volna elrendelni, és azt is, hogy a kölcsönszerződés nem tartalmazza az ügyleti kamatot sem.

A Kúria döntése és jogi indokai

- [9] Előrebocsátja a Kúria: a Pp. 275.§ (1) bekezdésében foglaltak szerint a felülvizsgálati eljárásban bizonyítás felvételének nincs helye, a Kúria a felülvizsgálati kérelem elbírálása során a rendelkezésre álló iratok alapján dönt. A Pp.275.§ (1) bekezdéséből és a Pp.270.§ (2) bekezdéséből következően a felülvizsgálat tárgya kizárólag annak vizsgálata lehet, hogy a jogerős ítélet jogszabálysértő-e, azonban a felülvizsgálati eljárásban nem terjeszthető elő új jogi álláspont, emellett nem lehet hivatkozni olyan tényre és körülményre, amely nem volt a megelőző eljárások tárgya. A felülvizsgálat rendkívüli jogorvoslati jellegéből következően a Kúriának nincsen lehetősége arra sem, hogy hivatalból észleljen és elbíráljon újabb - eddig nem észlelt és el nem bírált - érvénytelenségi okot.

Az adott esetben a felperes azt az álláspontját, mely szerint a végrehajtani kívánt követelés érvényesen nem jött létre, arra alapította, hogy a perbeli kölcsönszerződés nem tartalmazza az

árfolyamrést mint költséget, ezért a régi Hpt. 213.§ (1) bekezdés c) pontjába ütközően semmis. A felperes a 2014. április 1-jén megtartott tárgyaláson előterjesztett előkészítő iratában a kölcsönszerződés érvénytelenségét a régi Hpt. 213.§ (1) bekezdés d) és e) pontjaira hivatkozással is állította, azonban a szóbeli nyilatkozata ettől eltért, az érvénytelenség alapjaként továbbra is a régi Hpt. 213.§ (1) bekezdés c) pontját jelölte meg. Eljárása során mind az elsőfokú, mind pedig a másodfokú bíróság a régi Hpt. 213.§ (1) bekezdés c) pontjára alapított, az árfolyamrés hiányával kapcsolatos érvénytelenségi okot vizsgálta, döntésük kizárólag erre vonatkozott. A felperes keresetében a ténytanúsítvány hiányára nem hivatkozott.

A jogerős ítélet ellen az alperes nyújtott be felülvizsgálati kérelmet, az alperes pedig - perbeli helyzetéből adódóan - nem sérelmezte, hogy a perben eljáró bíróságok esetleg nem határoztak minden egyes perbevitt igényről. Tekintettel arra, hogy a Kúria a Pp. 275.§ (2) bekezdése alapján kizárólag a felülvizsgálati kérelem keretein belül vizsgálódhat, a jelen felülvizsgálati eljárás kizárólag arra szorítkozhatott, hogy a régi Hpt. 213.§ (1) bekezdés c) pontjára figyelemmel az árfolyamrés hiánya érvénytelenné teszi-e a perbeli kölcsönszerződést.

[10] Az ekként elbírált felülvizsgálati kérelem megalapozott.

A Pp. 270.§ (2) bekezdésében, valamint a 275.§ (3) és (4) bekezdéseiben foglaltak együttes értelmezéséből következően az eredményes felülvizsgálatot anyagi jogi vagy eljárásjogi jogszabálysértés egyaránt megalapozhatja; utóbbi azonban csak akkor, ha annak az ügy érdemi elbírálására lényeges kihatása volt.

[11] A felek döntő jelentőséget tulajdonítottak annak a kérdésnek, hogy a perbeli kölcsönszerződés szűk értelemben vett „devizaszerződés” vagy „deviza alapú” szerződés.

A 6/2013. PJE határozat indokolásának III.1. pontjában foglaltak szerint „devizakölcsön az, ahol a pénztartozás kirovó pénzneme nem forint. Jogszabályi tilalom hiányában a felek szabadon határozhatják meg a kirovó pénznemet (szabad elszámolás elve). A deviza alapú kölcsön is devizakölcsön, mivel a tartozás devizában van meghatározva, ugyanakkor a hitelező a kölcsönt forintban köteles folyósítani, az adós pedig forintban köteles törleszteni, tehát mind a hitelező, mind az adós a devizában kirótt pénztartozását forintban rója le. Ez a megoldás tekintendő a Ptk. 231.§ (1) bekezdésében tételesen is rögzített főszabálynak, melytől a felek a diszpozitivitás elvéből fakadóan szabadon eltérhetnek, az eltérés lehetőségére e körben a Ptk. 231.§ (1) bekezdése kifejezetten utal is. Nincs akadálya ezért annak, hogy a felek úgy állapodjanak meg, miszerint mindkét fél a kötelezettségének a kirovó pénznemben (effektivitási kikötés) köteles eleget tenni, tehát mind a folyósításra, mind a törlesztésre a kirovó pénznemben kerül sor. Ebből következően a devizakölcsönnek két fajtája létezik: az effektivitási kikötéssel el nem látott kölcsön (deviza alapú kölcsön) és az effektivitási kikötéssel ellátott devizakölcsön. Az előbbi a felek eltérő megállapodásának hiányában érvényesülő fő szabály, az utóbbi pedig a felek kifejezett megállapodása esetén érvényesülő kivétel.”

[12] Az effektivitási kikötéssel ellátott devizakölcsön esetében az adós devizában teljesítheti visszafizetési kötelezettségét, de ha devizában teljesít, a teljesített összeget a régi Ptk. 231.§ (1) bekezdésében foglaltakra figyelemmel át kell számítani, hiszen a jogszabályi rendelkezés szerint a pénztartozást - ellenkező kikötés hiányában - a teljesítés helyén érvényben levő pénznemben kell megfizetni. A Ptk. általános szabályából következően: ha a pénztartozást Magyarországon kell megfizetni, akkor is forintban kell teljesíteni, ha a pénztartozás idegen pénznemben keletkezett.

A kifejtettekből az következik, hogy az effektivitási kikötéssel ellátott deviza-kölcsönszerződésnek nem kellett tartalmaznia az árfolyamrést, hiszen a teljesítéskor „átszámítás” történik, amely a fizetés időpontjában az aktuális árfolyamon történő átszámítást - számtani műveletet - jelent. Effektivitási

kikötéssel ellátott deviza-kölcsönszerződés esetén tehát a szerződésnek nem is kell tartalmaznia az árfolyamrést (hiszen csupán az aktuális teljesítés átszámítására kerül sor), az árfolyamrés hiánya nem eredményezi az deviza-kölcsönszerződés semmisségét.

- [13] A 6/2013 PJE indokolásából az előbbiekben idézettek szerint: a deviza alapú kölcsön az effektivitási kikötéssel el nem látott devizakölcsön. Az árfolyamrés feltüntetésének hiánya azonban deviza alapú kölcsön esetén sem sérti a régi Hpt. 213.§ (1) bekezdés c) pontját, mert a Kúria a 2/2014. PJE határozatának 3. pontjában úgy foglalt állást, hogy a fogyasztói deviza alapú kölcsönszerződésekben az árfolyamrés alkalmazása tisztességtelen, a tisztességtelennek minősülő szerződési feltétel feltüntetésének elmaradása viszont nem teszi a kölcsönszerződést a régi Hpt. 213.§ (1) bekezdés c) pontjába ütközővé.
- [14] A fentiek szerint: akár effektivitási kikötéssel ellátott, akár effektivitási kikötéssel el nem látott devizakölcsönnek minősül a perbeli kölcsön, az árfolyamrés hiánya egyik esetben sem eredményez semmisséget, az erre alapított kereset alaptalan.
- [15] A jogerős ítélet indokai kapcsán rámutat a Kúria a következőkre:
A régi Hpt. 213.§ (1) bekezdésének c) pontja alapján részleges érvénytelenség megállapításának lehetne helye.
Ha a Pp. 369.§ a) pontjára alapított, a végrehajtás teljes körű megszüntetésére indított per adatai alapján az állapítható meg, hogy a követelés csupán részben nem jött létre érvényesen, de a részbeni érvénytelenség szabályainak alkalmazásával a "létre nem jött" követelés vagy követelésrész a "létrejött" követeléstől vagy követelésrésztől elkülöníthető, a végrehajtás megszüntetése helyett - a korlátozásra irányuló másodlagos kereset nélkül is - lehetséges a végrehajtás korlátozása, hiszen ebben az esetben (abból kiindulva, hogy a korlátozás valójában részbeni megszüntetés) a megszüntetés iránti kereset részben bizonyult alaposnak.
Ha a felperes keresetében a végrehajtás megszüntetésén túl másodlagosan kéri annak korlátozását is, másodlagos keresetét a Pp. 121.§-ába foglalt előírásoknak megfelelően kell előterjesztenie, azaz meg kell jelölnie, hogy álláspontja szerint a korlátozás milyen összeget érint.
- [16] A felülvizsgálati kérelem indokai kapcsán utal a Kúria a következőkre:
Miután a DH1 és a DH2 törvény rendelkezéseire figyelemmel a hitelintézetek elszámolták a fogyasztó javára a tisztességtelenül felszámított összegeket, a hitelintézet által kezdeményezett végrehajtásban a végrehajtó figyelembe veszi az elszámolás végeredményét, az elszámolásban feltüntetett összeggel csökkenti a behajtandó összeget, az adósnak perben nem kell kérnie a végrehajtás korlátozását.
A kölcsönjogviszony felmondásának érvénytelensége is lehet oka annak, hogy a végrehajtani kívánt követelés érvényesen nem jött létre, viszont a felperes a jelen eljárásban nem a felmondás érvénytelenségére alapította a keresetét és a jelen határozat [8] pontjában kifejtetteknek megfelelően a felülvizsgálati eljárásban erre már nem hivatkozhat.
A polgári pert tárgyaló bíróság nem vizsgálhatja a végrehajtás fogatosításának szabályszerűségét, hiszen annak eldöntése, hogy a végrehajtási eljárás megfelelt-e a végrehajtási eljárási törvény előírásainak, nem polgári anyagi jogi kérdés, ezért nem tartozik a polgári bíróság hatáskörébe. Mindezek az igények a végrehajtási nemperes eljárásban a végrehajtási eljárási törvény előírásainak megfelelően érvényesíthetők.
- [17] A kifejtettek szerint a másodfokú bíróság tévesen jutott arra a következtetésére, hogy ha a szerződés nem tartalmazza a különmemű árfolyamok alkalmazásával felmerülő különbözet (árfolyamrés) mint költség mértékét, ennek hiánya a szerződés semmisségét eredményezi és jogszabálysértően szüntette

Záró rész

- Az illetékfeljegyzési jogban részesült pervesztes felperes köteles a feljegyezett fellebbezési illeték megfizetésére, a lakóhelye szerint illetékes állami adóhatóság felhívására az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény (Itv.) 59. § (1) bekezdése, 74. § (3) bekezdése és a bírósági eljárásban a költségmentesség alkalmazásáról szóló 6/1986. (VI.26.) IM rendelet (Kmr.) 13.§ (2) bekezdés alapján.

Budapest, 2016. december 7.

bíró